

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Protahování a protlačování

Protahování a protlačování je obrábění rovinných nebo tvarových ploch vnějších i vnitřních vícebřitým nástrojem. Metoda je velmi produktivní, celá plocha se obrobí zpravidla na jeden zdvih nebo pootočení nástroje. Obrobená plocha je velmi přesná co do tvaru i rozměrů a má kvalitní povrch. Nevýhodou je vysoká cena a složitá výroba nástrojů. Z těchto důvodů jsou metody protahování a protlačování volené především v sériové a hromadné výrobě.

Protahování

Hlavní řezný pohyb u protahování koná nástroj. Podle tvaru nástroje jde o pohyb přímočarý nebo otáčivý. Obrobek je upnut na stole stroje. Během operace protahování je vždy v záběru více zubů, což zvyšuje produktivitu obrábění.

Nástroje pro protahování

Nástrojem pro protahování je protahovací trn. Protahovací trn se skládá z částí:

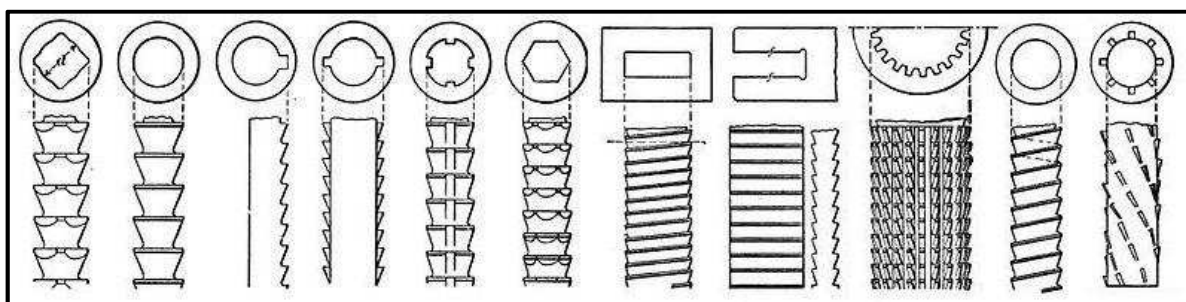
- upínací,
- vodící,
- řezací a
- kalibrovací.

Obr. č. 102: Protahovací trny

Zuby nástroje v řezací části jsou přerušeny drážkami pro lepší utváření třísek, zároveň třísku dělí. Zuby v kalibrovací části nástroje dělené nejsou, mají stejnou výšku, jsou opatřeny fazetkou s nulovým úhlem hřbetu a je možné je přebrousit. Pro zvýšení přesnosti obrobené plochy bývají nástroje osazeny navíc zuby hladíci, které jsou o 0,001 až 0,005 mm vyšší než zuby kalibrovací. Maximální délka protahovacího trnu je dána zdvihem stroje. Pokud je protahovaná délka příliš dlouhá, bývá trn rozdělen na více nástrojů v sadě. Vodící část slouží pro správné středění nástroje v protahované díře.

Obr. č. 103: Příklady protahovaných profilů

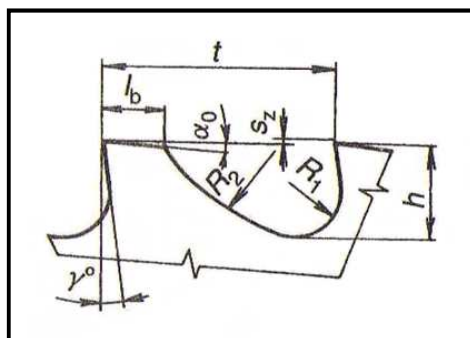

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Určení tvaru a rozměrů zubové mezery

Pro správnou konstrukci nástroje je potřeba určit rozměry zubové mezery. Výpočet provádíme ze zadaných hodnot protahované délky L_{max} , materiálu obrobku a jeho řezného odporu p , zvoleného posuvu na zub s_z a objemového součinitele K_{Vo} . Základním rozměrem je hloubka zubové mezery h .

Obr. č. 104: Tvar zubové mezery protahováku

Hloubku zubové mezery h určíme podle druhu obráběného materiálu ze vztahu:

$$h = 1,13 \cdot \sqrt{2s_z \cdot K_{Vo} \cdot L_{max}} \quad [\text{mm}] \quad \text{pro třísku dělenou,}$$

$$h = 1,13 \cdot \sqrt{s_z \cdot K_{Vo} \cdot L_{max}} \quad [\text{mm}] \quad \text{pro třísku nedělenou nebo}$$

$$h = \sqrt{s_z \cdot K_{Vo} \cdot L_{max}} \quad [\text{mm}] \quad \text{pro třísku drobovou}$$

Obecně platí, že čím více je tříška plasticky tvářena, tím větší hloubku zubové mezery musíme volit.

Rozteč zubů t je dána:

$$t = 2,75 \cdot h \quad [\text{mm}]$$

Šířku zubu f určíme následně jako:

$$f = 0,95 \cdot h \quad [\text{mm}]$$

Poloměr zaoblění zubové mezery R určíme ze vztahu:

$$R = 0,5 \cdot h \quad [\text{mm}]$$

Řezné podmínky při protahování:

Při protahování je v záběru vždy více jak jeden zub, obvykle tři a více zubů nástroje. To zvyšuje velikost potřebné řezné síly při protahování.

Počet zubů v záběru z_{z1} pro jednu protahovanou drážku

$$z_{z1} = \frac{L_{max}}{t} \quad [1]$$

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pro protahování více drážek je celkový počet zubů v záběru z_z

$$z_z = z_{z_1} \cdot n_d \quad [1]$$

Kde:

n_d je počet protahovaných drážek.

Velikost celkové protahovací síly F_c

$$F_c = F_{1z} \cdot z_z \quad [N]$$

Kde:

F_{1z} je velikost řezné síly na jeden zub nástroje

Řezná síla na jeden zub je dána velikostí řezného odporu a plochy třísky:

$$F_{1z} = p \cdot S = p \cdot s_z \cdot b \quad [N]$$

Kde:

S je plocha třísky

p je řezný odpor

s_z je posuv na zub

b je šířka drážky

Kontrola dovoleného namáhání protahováku na tah σ_{Dt} se provádí v nejužším místě nástroje pod první zubovou mezerou:

$$\sigma_t = \frac{F_c}{S_{\min}} \leq \sigma_{Dt} \quad [MPa]$$

Kde:

$S_{\min}$ je nejmenší průřez nástroje

Stroje na protahování

K protahování vnějších i vnitřních ploch se používají dva typy protahovaček:

- **svislá protahovačka** s vertikálním pohybem nástroje
- **vodorovná protahovačka** horizontálním pohybem nástroje

Obr. č. 105: Svislá a vodorovná protahovačka

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

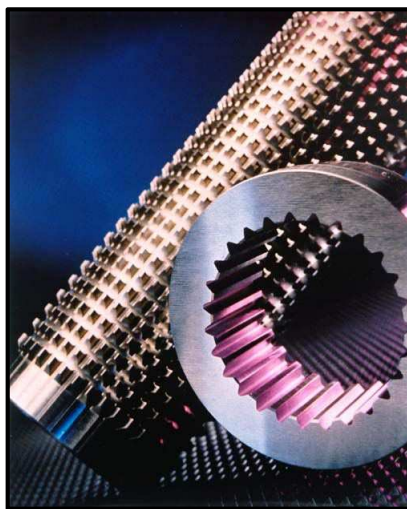
Protlačování

Obdobně jako u protahování koná u protlačování hlavní řezný pohyb nástroj. Je tlačěn shora beranem protlačovacího stroje a tím je namáhán na vzpěr. Aby nástroj nevybočil ze své dráhy, bývá vyroben kratší. Potřebnou hloubku řezu pak docílíme několika nástroji v sadě.

Nástroje pro protlačování

Nástrojem pro protlačování je protlačovací trn nebo též protlačovák. Protlačovací trn nemá oproti protahovacímu trnu upínací část. Jeho konstrukce a funkce je obdobná jako u protahováku. Obdobně u protlačování určujeme též řezné podmínky.

Obr. č. 105: Protlačovák

Otázky a úkoly k procvičení tématu:

1. Vysvětli princip protahování a protlačování.
2. Popiš konstrukci protahováku.
3. Načrtni a popiš tvary zubové mezery protahováku.
4. Jak určujeme velikost řezné síly při protahování?
5. Jak je namáhán protahovák a jak protlačovák?